

Feledés

Maj or Nándor

A tanítónő szobája ablakánál álldo-
gált, a hat kis ablakfiók darabokra
törte az előtte elterülő tájat; kissé
előre dőlve nézegette a tekintetével
párhuzamosan messze futó, harmat-
lepte, itt-ott dértől csillogó, göröngyös
országutat, mely szinte nyilegyenesen
vezetett az ide nem is látszó, távoli
falucskába, elnézegette azt a búza-
tarlót, mely az út jobb oldalán fekvő
tanya mellett húzódik, öt-hat kőhají-
tásnyira van ide ez a tanya, vagy ta-
lán kicsit messzebb; a tarlón rég el-
hervadt már a tisztesfű is, egy paraszt
álldogál a végében, s nézelődik, mint
aki azt latolgatja, rászánja-e végre
magát az ugarolásra, vagy talán csak
egyszerűen a másik tanyát kémleli,
mely az út túlsó felén húzódik meg,
nyolc-tíz akácfa övezte kerékcsapás
vezet hozzá, újabb öt-hat kőhajításnyi-
ra fekszik a falu felé, s a tanítónő az
iskola épületében lévő szobájának az ab-
lakából az enyhe földhajlattól csak a ké-
ményéből szivárgó füstöt látja s az akác-
fák lombját, sárguló, ritkuló, dérverte
lombját, s egy akác tetejében mozdu-
latlan pontot, mely lehet a fának boga
is, vagy kuszán rakott szarkafészek,
vagy varjú, mely karmaival görcsösen
kapaszkodik egy ágba; majd a hatalmas

kukoricatáblát nézegeti a tanítónő, a
kukoricatáblát, amely közvetlenül a
dróttal elkerített iskolaudvar után kez-
dődik, alig tíz lépésnyire az ablaktól,
s ott, szélről, feltűnően sok szár hever
kuszán a sorokban, elterülve a földön,
mint az ember, akit fejbeverték egy
furkósbottal, s elveti magát, s többé
nem mozdul, itt-ott az ilyen, a földtől
talán egy-két arasznyira eltörött szár
később mégis felvetette a fejét, mint a
letaglózott ökör is, mely elvágódott
ugyan, de végső erejével mégis felveti
köválygó fejét a nap felé, nagy kín-
nal mellső lábaival feltérdel, úgy von-
szolja magát pár centimétert még előre,
hátulja a porban csúszik, s ahogy cso-
dálkozó, bárgyú tekintetét még egyszer
a világra veti és kólikás fejét végső
megfeszítéssel egyre feljebb emeli, nem
is sejti, hogy csak a taglós embernek
tett szíveséget; nem kell majd le-
hajolnia, amikor másodszor is lesújt;
hát bizonyára jégverés érte ezt a ku-
koricát, erről egyébként a megtizedelt,
sallangos levelek is tanúskodnak, ám
a tanítónő nem emlékezik jégesőre,
emlékezni már különben sem szeret
semmire, felejtteni pedig nagy igyeke-
zete ellenére sem tud kellő mértékben,
amióta kikerült az iskolapadból s föl-

lépett a tanyai iskola katedrájára (ahol egyetlen tanteremben s az ő keze alá zsúfoltak össze négy osztályt), hogy aztán ottveszejtse a világ; e hat év alatt mást sem tett, mint hogy küzdött az emlékeivel, s kilátástalan szívóssággal igyekezett megtalálni azt a módszert, mellyel minél többet lehet felejtetni, amire pedig az életben — úgy érezte — rendkívül nagy szükség van, legalább akkora, mint az emlékezésre, s lám, mégis, csupán az utóbbival foglalkoztak ósidők óta, már az őseMBER is jeleket irt a barlang falára, hogy emlékezzék, s bizony, a tanítónő korunk legnagyobb mulasztásai egyikének tartotta, hogy az égvilágon mindent kifürkész már az ember, csak a felejtés módszereinek tanulmányozását mellőzték mindig méltánytalanul a tudósok, s így hát, lám, e téren is cserbenhagyva érezte magát. A jégesőre nem emlékezik, tehát bizonyára a nyári szünidő alatt zúdult a tájra, júliusban vagy augusztusban, amikor is hazament szüleihez, akik évről évre egyre morcosabban fogadják a falu végén lévő elég kicsi házikójukban, s egyre gyakrabban vetnek feléje lapos pillantást; ezért ő napjában igen keveset tartózkodott odahaza, legtöbbször csak éjfélről reggel kilencig, kerülte őket, igyekezett minél jobban kihasználni azt a két hónapot, amiből aztán ismét csak tíz hónapra szóló kellemetlensége támadt, az emlékei túlságosan frissek, hiába igyekezik ezúttal is a jégesőről töprengeni, míg a kukoricát szemléli, mutatójával látatlanul is megtalálja az egykor barnára festett, de már erősen lekopott — alatta vékony réteg zöld festék —, szúrágta ablakpárkányon a sok karcolás és kriksszkraksz között is jól kivehető, láthatólag igen régi keletű, alighanem bicskával kapart monogramot, azt simogatja, mint a vakok a maguk ábécéjét; már többször is érdeklődött a monogram megörökítője felől, aki alighanem valamikori elődje lehetett, a traktoristától is kérdezősködött, meg a tanyákon élő parasztoktól is, de senki sem tudta megmondani, kit takarhat az a gyufásdoboznyi BM a gyakran váltakozó tanítók közül, akadt olyan is, aki csak egy hónapig élt itt, aki kettőig; idővel aztán a tanítónő találgatni kezdte: Balog Mária, Bús Mihály, előbb csak egyszerű neveket szedett sorra, aztán egyre hangzatosabakat, Bezerédi Márton, Bornemissza Márta, Berkessi Marcel, Buzogány Miklós, s igyekezett elképzelni, hogyan is

élt itt az az ember, ebben a szobában, melyben most ő rostokol, hol állhatott az ágya, az asztala, hogyan álldogált az ablaknál, s hogyan tartotta kezét, amikor e betűket a deszkalapra karcolta. A kukoricást szemlélte a tanítónő, s látszólag semmi összefüggésük nem volt még friss, nyári emlékeinek azzal, hogy a betűkön immár csak ujja hegyével futott végig, mutatójúja egyre inkább begörbült, mint, mondjuk, a varjú karma, a varjúé, amely, lám — előbb még csak bizonytalan eredetű fekete pont volt a távoli tanya akácfájának hegyén —, a levegőbe emelkedett, sokáig himbálózott ott, végül aztán az iskola felé vette a irányt, s hirtelen eltűnt a kukoricatáblában, bizonyára kiszemelt egy vaskos szárat, rátelepedett, s éles csőrével módszeresen sallangokra hasította susnyát, kibontotta a csövet, és szemezgette az immár sárga kukoricaszemeket; a tanítónő mutatójúja is kissé sárga volt a nikotintól, olykor begyalogol ezen a nyílegyenes úton a távoli falucskába, s ellátja magát sóval, petróleummal, amit világításra használ, és cigarettával, s ha aztán kifogy belőle és épp esős idő van, amikor is csak filléres, formátlan gumicsizmát húzhat a lábára, s az is gyakran elmerül ezen az átkozott, dagadozó sártenger-féle országúton, mint késő ősszel, télidőben és kora tavasszal hónapokon át; ilyenkor aztán csak nagy ritkán mozdul ki a házból, s inkább a parasztokkal hozat magának, ha éppen szükség van valamire, s ha azok útbaejtik a falut; amíg azonban megkapja cigarettáit, szűzdohányt csavar valamiféle papirosba, s ettől naphosszat köhécse; első ízben a traktoros révén jutott szűzdohányhoz, a legelső alkalommal ugyanis, amikor lefeküdt vele, a traktoros zavartan kelt fel és félszegen távozott, ócska pléhből készült dohányszelencéjét, melynek fedelére reklámfeliratot és ábrát préseltetett egy dohánygyár — s egyébként igen nehezen lehetett kinyitni —, az asztonon felejtette, a tanítónő hát fanyar mosollyal bedobta a szekrényébe, s később aztán, amikor elfogyott a cigarettája, s csak két nap múlva jutott ismét hozzá, eszébe jutott a szelence, és ráfanyalodott a szűzdohányra; a traktoros, idő múltán, három év alatt négy szelencéjét felejtette nála, s csak egyszer kérdezte, nem hagyta-e itt netalán, a tanítónő nemmel válaszolt, mind a négy szelence bent hevert a szekrényében, mind a négy üresen; a

dohány nagy gondja volt a tanítónőnek szűkös napokon, egy ízben az egyik paraszttól, épp attól, aki a jóelőbb még búzatarlója végén látszólag töprengve álldogált, azóta azonban eltűnt az út jobb oldalán lévő, jól idelátszó, meggyfákkal s bodzával körülvelt tanyájában, nos, attól a paraszttól egy téli, sötét estén, amikor elbotorkált oda hozzájuk — mármint a paraszt tanyájára — a sötétben, csúszós latyakban, megküzdött a szabadon lévő vad, vi-csorgó kutyákkal, ugyanakkor pedig összejöttek ott a szomszédos tanyákról is a férfiak, az asszonyok, beszélgetésre és csöndes iddogálásra, azon az estén a tanítónő is a férfiak közé ült kártyázni — a lapok mocskosak, ragadósak voltak, színük, figurájuk szinte már lekopott, s azt lehet mondani, hogy a hátlapjáról sokkal inkább ismerték mindegyiket, mint a színéről, nos, akkor elcsent egy marék dohányt a paraszttól, jobb keze ügyében, egy széken állt a dohány, faragott ládában, egy óvatlan pillanatot kihasználva, észrevétlenül a ládába nyúlt és zsebregyúrta a dohányt, röstellt, szégyellt ugyan megkérni valakit, hogy vegyen neki szűzdohányt, szégyellt csavarni, úgy tűnt neki, hogy nem illik nőkhöz a cigarettacsavarás, még sohasem látott nőt csavarni, jobbára csak paraszt férfiakat látott, amint mindkét kezük hüvelyk és mutatóujja segítségével valamiféle papirosba csavarják a dohányt, s ha vékony a papír, nyelvük hegyével megnyalazzák, ha vastagabb, fogukkal óvatosan kissé meg is rágják, majd pedig leragasztják; hát a tanítónő röstellt megkérni valakit, hogy szűzdohányt vegyen neki, idővel azonban — évek múltán — legyúrta érzését, és megkérte a traktorost, vegyen neki valami jófélét, hogy kéznél legyen, ha egyszer-másszor elfogy a cigarettája. A traktoros egy kis birtokon dolgozott, mely körülbelül ugyanolyan messze volt a tanyai iskolától, mint a falucska, csak épp az ellenkező irányban, nyáridőben tehát gyakran száguldott végig épp ezen az országu-ton — kék Zetor traktorja volt, azelőtt pedig egy nagyon régi, összevissza toldozott-foldozott zöld Oliverje, alig is volt már benne eredeti alkatrész —, amikor azonban beköszöntött az esős évszak, a kövesúton közlekedett, ami azonban jókora kerülőt jelentett; hát így jutott ismeretségbe a tanítónővel, egy ízben ugyanis — kora ősszel — a postamester megkérte, adja be a tanítónőnek az időközben felgyülemlett

postát, egy-két levél volt és néhány képesűjság, amit a tanítónő megrendelt; az első években főleg a divat érdekelt belőle, hosszú, ráérő estéken feltűzte rövidebbre vagy hosszabbra a szoknyáját, ilyen vagy amolyan frizurát rögtönzött magának, s aztán hosszasan s figyelmesen nézegette magát a halvány petróleumfényben, két könyv nagyságú tükröt megfelelő szögben elhelyezve, lábát kissé izmosnak találta, ezért a szoknyát végül is a kelleténél mindig egy-két ujjnyival hosszabbra igazította, derekán megelégedéssel simított végig, mindig is volt a büszkesége: rendkívül karcsú dereka; majd pedig sokat elidőzött a keblénél, túlságosan fejletlennek vélte őket, néha dühösen beléjük markolt, s unott arccal, ujjai hegyével oldalba lökte őket, mint amit legszívesebben sutba vágna az ember, ahogy a használt harisnyával teszi, vagy egy unott, kopottas szoknyával, eltökélve, hogy már csak törlőrongyként használható; sok időt töltött azzal, hogy ilyen vagy olyan felkötési módszerrel keblét tetsetősebbé, mutatósabbá varázsolja, végül azonban mindig csak oda lyukadt ki, amit már régóta tudott, hogy ugyanis keble némiképp mégis kifejezésre jut, ha mellét kifeszíti, s karját, vállát hátraveti, így nem vész el teljesen keble, de hát ezt a testtartást kissé merevnek találta, kényelmetlen volt ilyen testtartással járni-kelni, sohasem tudta megszokni, így mindig keserű szájjal tért át hajának rendezésére, ilyenkor persze ismét hamar felvidult, haja dús volt, barna, úgy formálhatta, ahogy éppen akarta, legszívesebben mégis simán hátrafésztve viselte, orra kissé hajlott volt, de ő mégis helyesnek találta, arcvonásait klasszikus görögösnek tartotta, amiben volt is igazság, arcbőre barna volt s szeme fekete; akkoriban, az első években sokat foglalkozott önmagával, rendelt még egy-két divatosabb ruhadarabot, sőt cipőt is, akkoriban még egyébként is talált foglalatosságot magának, fejébe vette például, hogy a tanterem örökké olajjal kent padlóját levakarja, fehérre súrolja, elhatározta, hogy majd aztán diákjaival az iskola szűk kis folyosóján levetteti sáros lábbelijüket, házicipőt hozat mindegyikükkel, s csak abban léphetnek a tanterembe, szabad idejében neki is esett a padlónak diákjaival együtt, hónapokig tartó csökönös munka kerekedett belőle, a padló, persze, a végtelen csiszolás ellenére is megmaradt sárgás-

barnának, ekkor dühében bekente parkettkenőccsel, kifényesítette, eleinte estek-keltek rajta diákjai, aztán múltak az évek, múltak, múltak, egyre múltak, s ő mind gyakrabban álldogált szobájának ablakában, nézte a végteleben futó országot, s mutatóujjával az ablakpárkányba karcolt kezdőbetűket simogatta. A traktoros igen gyakran benézett hozzá, s hozta a postát, a homlokán kissé ritkult a haja, s ezt igen érdekesnek találta a tanítónő, annál is inkább, mert feltűnően fiatalnak látszott, vágott bajuszkája volt, kezén az ujjai szokatlanul nagyok, tömöttek, láthatóan puhák és kínos gonddal tisztára súroltak; egy késő őszi, kissé didergős, szomorú estén, amikor szintén a postával állított be, s az ajtófélfának támaszkodva elszívott egy cigarettát, a tanítónő hosszan nézte cigarettát tartó vastag, nagy ujjait, s ellenállhatatlanul az ágyba kíváncszott, nem másként, csak ahogyan a leányintézetben annak idején, elsőéves, vagyis serdülő bakfiskora óta; a fűtetlen, jégverem hálóteremben fogvacogva álltak ott a lányok ágyuk mellett, s a hideg takarótól való félelmükben ketten ugrottak be egy ágyba, összebújtak, majd összefonódtak, kuncogtak, mocorogtak, míg csak pihegve, földúltan, keserű szájjal nem szédelegtek saját jéghideg ágyukba, s jó volt, hogy jéghideg volt; másnap azonban ismét ketten bujtak be egy ágyba, az iskolázás öt éve alatt sok-sok barátnője volt, s mindig mindannyian oly fagyosak voltak; a traktoros nem volt szegénylős, de aztán mégis félszegen szedte össze holmiját, dohányszelencéjét az asztalon felejtette, s utána jó két hétig meg sem jelent, amikor azonban ismét beállított, szinte büzlött a kölnivíztől, haját laposra fésülte, szinte egybetapadt a brillantintól és a kölnitől, női kölnit használt, a tanítónő szinte fuldoklott tőle, fanyarul, öngúnyal, ajkát legörbítve, mint egy kifli, elmosolyodott a sötétben, valamelyik barátnőjére emlékeztette a hangulat, de egyetlen arc sem lépett elő a sötétből, idővel mellékesen megemlítette a traktorosnak, szokjon le a kölniről, ő azonban hallani sem akart róla, igen finomnak s talán előkelőnek is tartotta a kölni használatát, s a tanítónő megadóan elhallgatta, hogy szinte utálja azt az émelyítő illatot, mely aztán a mélyen a bőrébe ázott olaj, benzin és petróleum szagával keveredett. Határtalan unalmában a tanítónő igen sok időt

pazarolt arra, hogy oktatási cézzal meséljen azokról a vidékekről, s az ottani szokásokról, amerre megfordult, a traktoros tanulékony volt ugyan, de a tanítónő gyakran már azt hitte, hogy kizárólag konokságból nem akar megszokni arról, hogy, mondjuk, időnként késsel piszkálja a fogát, vagy hogy gyufaszállal tisztítgassa a fülét, s persze minden mozdulat után megnézte a munka eredményeként a gyufaszál hegyén díszelgő sárgaságot, a tanítónő sehogy sem tudta mindezt összhangba hozni azzal, hogy gyakran köt választékos nyakkendőt, hogy mindig kínosan tisztára súrolja tömzsi, ruganyos ujjait, melyeket annyira szeretett nézegetni, vagy azzal, hogy az illatszerek szinte piperkóc módra használja; idővel aztán számbavéve gondolkodásmódját, viselkedését, egész valóját, a tanítónő megállapította, hogy ez a fiatalember mint traktoros túlságosan megmaradt tehenészlegénynek, ami azelőtt volt; viszont ha tehenésznek vettek, sokkal inkább traktorosnak látszott. Aztán egyszer csak, évek múltán, amikor már a tanítónő nem is remélte, legnagyobb öröme váratlanul abbahagyta a kölnizést, okáról nem adott felvilágosítást, de az is hamarosan kitűnt, ugyanis megnősült, s utána már csak egyszer látogatta meg a tanítónőt, majd pedig kurtán-furcsán elmaradt, habár a tanítónő természetesen szóvá se tette nősülését, s általában ugyanúgy viselkedett, mint azelőtt, noha kissé alaposabban szemügyre vette, s feltűnt neki, mintha a traktoros időközben túlságosan eltunyult volna, kissé megörbült, mintha vállát mázsás súly húzná alá, egyébként pedig mintha a kelleténél sokkal jobban megkopaszodott volna, s egészségében véve megcsontosodott, vagy talán lesoványodott, ujjai is már, igen, valóban megbütykösödtek, s hát a tanítónő elcsodálkozott, hogy mindezt csak most veszi észre, s különben épp ezért nem hitt magának, nem hitt a szemének: azt gyanította, hogy a legújabb esemény hatása alatt — pedig igazán nem érzett semmiféle hatást — elfogultan, illúzióromboló szándékkal szemléli ezt az embert, ezért aztán — hogy ne legyen igaztalan — sietett megnyugtatni magát: képzelődik csupán, hiszen mindig is ugyanilyen volt ez az ember, lám, bajuszkája is éppen olyan pelyhedző, mint amikor először látta, igaz ugyan, hogy az évek kérelmetlenek, de mégis, úgyszólván semmit sem változott, bizony, alig is változott; ezért hát

igyekezett kedveskedni a tanítónő, de ügyelt arra, hogy ne tegye ezt fel-tűnően, s ne vigye túlzásba, a traktoros mégis elmaradt, végérvényesen, örökre, s így aztán most, hogy a nyári szünidő után visszatért ide a tanyai iskolába, a másfél hónap alatt az ég-világon senki meg sem látogatta, senki élő be sem tette hozzá a lábát, magára maradt hát ódon bútorával, a barnára festett asztallal, ágygal, szekrényvel, két székkal, s a táska nagyságú, régi gyártmányú telepes rádióval, amit az este is, mivel sokáig nem jött álom a szemére, az ágya mellé helyezett egy székre, a kinyújtott kar távolságára, a lámpát elfújta, szeme hamarosan megszokta a rádió pislá fényét, a körülötte lévő tárgyakat, a bútort is úgy-ahogy kivehette, kissé ugyan megnőttek mé-reteikben, s ilyenformán szokatlanok voltak; a rádió zenét sugárzott, a szo-bában már kissé didergős volt a levegő, őszi, a tanítónő csak forgolódott, és sehogy sem jött álom a szemére, a zsongó zene azonban lassan elűzte gondolatait, elbágyasztotta, de még-sem hozott nyugodalmat álmat, csak forgolódo nyugtalanságot, s úgy, amint nyitott szemmel bámult a sötétbe, egy gondolata támadt, hát derékig erő pi-zsamakabátjában, mezítláb a szekrény-hez botorkált, kivette onnan a pálinkás-üveget, amit azért hozott a szünidőről visszatérve, hogy megkinálhassa majd, ha vendége érkezik, az úgy felbontat-lanul állt, a szekrényből egy pohárkát is magához vett, visszabújt az ágyba, töltött magának, az üveget és a pohár-kát a rádióra helyezte, aztán ismét nyakig a takaró alá bújtt, amikor pedig már harmadszor töltött magának, úgy látta, hogy a rádióra teszi a pohárkát, ám az mégis a padlóra esett, ekkor el-vigyorodott, utána sem fordult, s már meg sem is kísérelte, hogy az üveget a rádióra tegye, egyenest a padlóra tette, a feje irányában, szellemesnek találta azt a gondolatát, hogy a padlóról már nem eshet a padlóra, elnyújtózott, a zenét időnként egyre hangosabbra csa-varva, egyre gyakrabban nyúlt az üveg után, s csak úgy, pohár nélkül ivott belőle, egyre inkább kitakarózott, me-lege volt, végül pizsamáját is végig kigombolta, a rádió bömbölte a zenét; elvetette magát, elterült, kinyújtózott, mint az az öreg favágó a leányintézet-ben — az is elsőéves korában történt, minden ott kezdődött, abban az évben —, akit fűrészelés közben ütött meg a guta, irtózáttal és félelemmel ugyan, de leosontak megnézni, ki volt terülve,

a szeme kék volt. Végül mégis elalud-hatott, mert összerezzenve arra ébredt, hogy a rádió igen hangosan jóreggelt kívánt, valójában a hangos jóreggeltre ijedten fölugrott, úgy, kólikás fövel, hirtelen ébredve, az volt az érzése, hogy valaki rányitott s beköszönt hoz-zá, ösztönösen magára kapta a takarót, mert egy szempillantás alatt látta, hogy a takarón fekszik úgyszólván meztelenül, s csak aztán jött rá kiábrándultan, hogy a rádió szól, keserű volt a szájaíze, fejét fáradtan hajtotta vissza a párnára, ke-rekre nyílt szemmel s utálkozással nézett az egyre világosodó hajnali szürkületbe, vacogni kezdett, fáradt volt kinyújtani a kezét, hogy elhall-gattassa a rádiót, ezt az átkozott rá-diót, mely olyan fáradhatatlanul és szemérmetlenül szolgálja az emléke-zést, küldi üzeneteit egy elveszett, tá-voli ábrándvilágból; ködös szemmel bámult így a semmibe, mozdulatlanul fekvé szobájának sarkában, az ablak-tól balra; aztán egyszer csak az ágyra süttött a kelő nap, a lány megmozdult, az ágy szélére ült, s úgy húzgálta ma-gához az asztal melletti székről az előző este odarakott ruháit, a rózsá-színű alsóneműt, a hússzínű nylon-harisnyát, a harisnyatartót, melynek kék gumiija már túlságosan kirojtóló-zott, a szürke, kötött blúzt s a pepita szoknyát, mely fél lábszáráig ért, az alacsony sarkú félcipőt — sarkára pléh koptató verve, bórén jól látszott, hogy bár aprólékos gondal tisztán tartják, erősen kimarta a sár —, aztán az ablakba állt, nézte a hajnali tájat, melyen senki élő nem mutatkozott, csak jóval később közeledett egy ke-rékpáros, aki a két tanya között be-fordult a dűlőútra, s ezzel aztán mintha elnyelte volna a föld, hogy később ismét megjelenjen messze balra, a kopár dombocska oldalába vágott úton, csak egy-két percre, míg el nem tűnik a kanyar mögött; aztán ismét rezzenéstelenül, időtállóan, végtelenbe nyúlón nézett vele farkasszemet a táj, ő pedig ujjával egy pont után tapo-gatva az ablakpárkány deszkáján, melyen — képletesen szólva — megvet-hetné a lábát, mutatójával rátalált a monogramra, simogatta fáradhatat-lanul, közben az út jobb oldalán fekvő tanya melletti búzatarlón megjelent a paraszt, szinte látta deres haját, ősz bajszát, holott hát a távolság miatt nem láthatta, aztán ő is eltűnt, majd pedig a varjú leszállt a fáról, beleve-szett a kukoricásba, aztán senki többé meg nem jelent, a végtelen, nyílegye-

nes utat nézte a tanítónő, kólikás fővel elgondolkodott, s úgy érezte, most rendkívül világosan lát, rendkívül őszintének és rendkívül kiméletlennek kell lennie magával szemben, igen, gondolta, miként minden csermely, minden ér az óceánba vezet, úgy minden út haza vezet, ha úgy akarjuk, minden út haza vezet, s vannak, akik örök életükben csak nézik az utat, messze néznek és közelbe látnak, szürkülő hajnalban, déli verőfényben, ólmos alkonyatban; a tanítónő ujjai begörcbültek, már csak ujsa hegyével érintette, majd pedig körmével szántotta a betűket, vágatott keresztül-kasul rajtuk, körme alatt pergett a régi festék, a monogramok az emléke-zést szolgálják, hát csak peregjen róluik; a festék, legyenek kivehetetlenek, legyen helyükön sima, gyufásdoboz nagyságú sárga felület; ó, de lám, az is az emléke-zést fogja szolgálni, öt év múlva és tíz év múlva, amikor majd ugyanennél az ablaknál áll valaki, nézi az utat, kezével a kis téglalap formájú vakarást tapogatja majd, s eltűnődik, hogy ki kaparhatta azt, mi célból, hogyan nézelődött az ablaknál, hogyan tartotta kezét, miként élt ebben a szobá-cskában, s merre jár most, épp ebben a pillanatban. A tanítónő elfordult, észre sem vette, hogy körme alatt egy kis barna festék húzódt meg, az ágyhoz lépett, kihúzott alóla egy mos-dótálat, a szabadon álló székre tette, a kancsóból vizet öntött bele, de nem tette vissza az asztal közepére, ahonnan elvette, hanem csak a szélére, ahonnan egy óvatlan pillanatban könnyen lelékhette volna a lámpával együtt, melyből kifolyt volna a petró-leum; sietve megmosdott, megtörölközött, majd pedig megfésülködött, nem a tükör előtt ülve, amit a szekrényből szokott elővenni, hogy aztán az asztalon a kancsónak támassza, hanem csak úgy, maga elé meredve, az ágy mellett állva fésülködött, aztán a szekrényből egy piros kabátkát vett magára, a derekát éppen csak hogy eltakarta, a rádiót lecsavarta, az ágyat nem vetette meg, a pálinkásüveget, melyből az ital egyharmada hiányzott, otthagya az ágy mellett, körülötte a padlóra dobált cigarettavégek hevertek, s a rádiót tartó szék alá gurulva, a pohárka, hátra se nézett, kilépett a szobából, s kívülről rázárta az ajtót, a friss levegő metszón mellbevágta, mint előző este a pálinka, a kis folyosón megállt, s körüljártatta tekintetét, egy-két órácska még, s diákjai szállingóznai

fognak a távoli tanyák felől, itt áll-dogálnak majd a folyosón, és várakoz-nak, kiáltoznak majd és lökdőlöznek, s amikor már nagyon ráunnak, szőlít-gatni fogják, kopognak majd lakása ajtaján, és végül lehet, hogy döröm-bölnék is, aztán majd rájönnek, hogy egyedül maradtak, a fiúk akkor haj-kurászni kezdik a lányokat, s szép lassan szétszélednek széles e határban; talán valami üzenetet kellene hagyni nekik, pár sort írni egy papírlapra, s a tanterem ajtajára rajzszögezni — amint azt máskor is tette már, ha vá-ratlanul valami hivatalos dolga akadt a faluban —, hogy ne várakozzanak hiába, de aztán legyintett csak a tanítónő, be sem nézett a tanterembe; amint a folyosóról kilépett az udvarra, egy ciroksöprű útjába került, bele-rúgott, kiszállt az udvar közepére, s ezzel máris az udvar, az épület el-hagyatottságát érzékeltette, holott a tanítónő még jelen volt, épp az épület végében lévő tyúkökhöz lépett, bal kézzel meglökte a tolózarat, öt tyúk és egy kakas futott ki az ólból, egy kivételével mind vörösizlandi volt, az az egy pedig sussex, fehér tollú, nyaka körül fekete cirmokkal, egyenest a rozsdabarna drótkerítéshez futottak, mely bekerítette az udvart; ha két ujjad közé szorítottad azt a drótot s megdörzsölted, több rétegben pergett le róla a rozsdá, s ha kissé behajlítot-tad, kettétört vagy talán szétmállott; ember magasságú volt az a kerítés, a tyúkok nem tudtak átszállni rajta, de a föld mentén két helyen is kisebb lyuk volt már a dróton, éppen csak akkora, hogy a tyúkok átfértek rajta, s máris a kukoricásban találták magu-kat, a lyuk körül a földön vörös és fehér tollak s pihék meg kaparás nyo-mai, jól tojó tyúkok voltak, ellátták a tanítónőt tojásrántottával; az ól ajta-ját gondosan kitámasztotta a tanítónő, nehogy becsapja talán valami hirtelen kerekedő szél s estére kinn rekedjenek a tyúkok, ki tudja, ki veszi majd párt-fogásába őket; aztán a kijárat felé indult a tanítónő, útközben letakarta egy deszkalappal a kutat, a gyerekek mindig szeretnek feleslegesen a kútba nézni, szálla szúródott az ujjába, rö-vid ideig elbíbélődött vele, azután mégis szaporán útnak indult, ezen a reggelen már semmiképp sem szere-tett volna a diákjai közül akár eggyel is találkozni, sőt ezután se, soha többé, ujsa hegyén, vékonyan a bőr alatt ma-gával vitte a szálkát, körme alá szo-rulva pedig egy kis barna festéket,

csak akkorát, amekkora egy pirinyó szemölcs, vagy mondjuk talán: egy lencse, melyből három is akad a nyakán, a jobb füle mögött, hát éppen olyan az a kis festékdarab; nem a falu felé indult, hanem épp ellenkező irányba, az első dűlőúton befordult balra, hogy aztán nem sokkal később egy másik, eperfaövezte országútra érjen, sietősen lépegetett, arra gondolt, hogy nincsen a világon olyan pont, ahonnan ne vezetnének utak a világ bármely más pontjára, ahova éppen akarjuk, ha nagyon akarjuk; lépegetett szaporán s jó fél órácska is belelelt, mire megpillantotta az első embert, aki feléje közeledett, szemben jött vele nyújtott léptekkel, a hegyvidékiek ruganyos járásával, szemmel láthatóan a messzi délről, a távoli hegyekből való, minden lépésénél mintegy tíz centit nőtt, majd ugyanannyit zsugorodott, szinte hullámozott feléje, hosszú kezével ütemesen és fáradszóról evezett, kabátjának rövid ujjából kivörösölt a csuklója, fekete darócnadrágja katonás szabású, buggyos, majdnem a térdéig gypajúharisnyába bújtatva, szíjakkal lábára kötözött bocskorát vastag por lepte, szeme kék volt, karikás, mosdatlan; zavartan nézelődött, aztán mégis megállt a tanítónő előtt, haja szőke volt, bőre azonban vöröses a nyakánál is, mely vékonyan meredt ki szennyes fehér vászoningéből.

— Mondja, kérem, látott-e arra kukoricaszedőket? — szolt a férfi, és bizonytalanul mutatott a délnyugattól délkeletig terjedő világtájra.

— Nem, nem láttam — szolt a tanítónő.

— Arrafelé még sehol sem szedik a kukoricát? — kérdezte fáradtan a férfi, s ismét a levegőbe csapott.

— Azt nem tudhatom — mondta a tanítónő. — Lehet, hogy itt-ott már szedik is. Azt nem tudhatom.

— De sehol sem látott hegyvidékieket? Hatan jöttünk a társaimmal.

— Nem láttam őket. Tavaly óta nem láttam hegyvidékieket.

— Akkor mégis meg kell nézmem — sőhajította az ember. — Ha lehetséges, hogy már szednek arrafelé kukoricát, akkor mégis meg kell nézmem. Az este átszálltunk Zomborban, én leugrottam vizet inni, s közben elment velük a vonat. Most öten vannak. A hajnali vonattal utánuk jöttem.

— Gondolja, hogy erre lehetnek? — kérdezte halkán a tanítónő.

— Valahol csak vannak. Úgy be-széltük meg, hogy errefelé próbálunk szerencsét, valahol Zenta és Becse között.

— És most épp itt keresi őket?

— Itt is. Sorra járom az összes falvakat. Valahol rájuk kell akadnom.

— De hát annyi a falu errefelé, s minden falunak olyan nagy a határa mind a négy világtáj felé, dűlőutak keresztül-kasul, melyiken keresi őket? — mosolyodott el fölényesen a tanítónő.

— Végigjárom mind az utakat, valahol rájuk kell bukkannom.

— S ha épp a kukoricaföld derekán dolgoznak, amikor az úton elhalad mellettük, akkor meg sem láthatja őket, habár egy kőhajításnyira megy el mellettük — mondta a tanítónő fanyar fintorral.

— Az igaz — szolt a férfi. — De ha egy kis szerencsém lesz, akkor rájuk bukkanok, mert meg kell találnom őket. Valahol csak vannak — dűnynyögte hajthatatlanul, csökönyösen, a távolba nézve.

— Hát maga a szerencsére bízza magát? — kérdezte leverten a lány.

— Talán arra is, ha másként nem lehet, látja. De hiszen itt vannak valahol — s kezével egy kört írt le, amelyben bennefoglaltatik minden világtáj. — Csak ha tudnám azt a bizonyos utat. Már rég ott volnék. De így mindet végig kell járni.

A tanítónő nem szolt semmit, elfordult, és ment tovább az útján, melyet sárguló eperfák szegélyeztek, azon túl kukoricaföldek sorakoztak, a száraz itt már dárdásan, pekesen, szinte hivalkodva meredeztek az égnek, úgy vonultak el az út két oldalán, mint a katonák díszlépésben, láthatóan elkerülte őket a jégverés, sőt feltehetően esőben bővelkedtek, száruk jó vastag, mint valami fiatalabb növendékfa, bizonyára gondos megmunkálásban volt részük, szakszerű trágyázásban, s talán a föld is termékenyebb errefelé, valóban, az út göröngye sem látszik annyira szikesnek, mint arra a távolban, messze kint, az út göröngye, mely engedelmesen szétporladt a tanítónő félcipője alatt, köröskörül vékonyka sárreteg tapadt a cipőjére, a harmattól van az, persze, már rég megszáradt, az egyre erősödő nap felszikkasztotta az utat is, lassacskán már majd perzsel, így aztán a tanítónő le is vetette kabátkáját, épp akkor, amikor egy hajlat mögött elkanyarodott az út, s

messze a távolban, északkelet felé szembetűnt néhány kémény és torony halvány vonala; bal karjára vetette a kabátot, kezével magához szorította, ujjai közé akadt a kabát egy halványpiros gombja, mutatóujjával simogatni kezdte, bár nem is tudott róla, hogy simogatja, mint ahogy arról sem tudott, hogy épp annak az ujjának a körme alatt egy darabka barna festé-

ket visz magával, ami majd egyszer, valószínűleg hamarosan, észrevétlenül kihullik onnan, valahol majd elkallódik, az út porában, vagy a fűben, vagy egy ágy ráncában, elkallódik, miként az a bizonyos szálka is, amit majd kipiszkál az ujj hegyéből, mihelyt egy tűhöz jut — ami egy erősen kihegyezett szűrő szerszám —, ha tud vele helyesen bánni.

